

PM BKA Valsta KAC

Barnkonsekvensanalys av Valsta Kultur- och aktivitetscentrum vår 2023

. Bild: White arkitekter

PM framtaget av White arkitekter genom Fanny Linnros HL, och Anna Ågren (granskare) på uppdrag av Sigtuna kommun genom Emil Wahlberg, projektledare
Version: 1.0
Datum: 2023-04-27

SAMMANFATTNING

Bankonsekvensanalysen för Valsta Kultur- och aktivitetscenter är framtagen med syfte att ta reda på vilka behov som finns bland barn och unga idag i Valsta och hur dessa kommer att påverkas av det nya kultur- och aktivitetscentret. I analysen presenteras också några rekommendationer för utformning, organisation och innehåll i och omkring det nya kultur- och aktivitetscentret.

Barnkonsekvensanalysen för Valsta Kultur- och aktivitetscenter är uppdelad i två delar, en nulägesanalys och en konsekvensbedömning. Arbetet med nulägesanalysen har bestått av att intervjua lokala nyckelpersoner med särskild kunskap om barns och ungas behov i Valsta och sammanställa statistik och dokumentation från tidigare dialoger. I konsekvensbedömningen har den föreslagna detaljplanen analyserats utifrån Göteborgs stads modell för barnkonsekvensanalys där konsekvenserna för barn och unga klassificerats utifrån olika skalnivåer.

I nulägesanalysen beskrivs Valsta som en socioekonomiskt utsatt enklav där många föräldrar upplever att de saknar sociala nätverk vilket gör att också barn saknar kontakter utanför skolan. Valstastråket är det mest frekventerade stråket i området för att röra sig mellan olika stadsdelar och olika målpunkter i området. Det finns begränsningar i området när det kommer till barns möjligheter till samspel, allt ifrån aspekter som trygghet, ekonomi, rörelsefrihet, information samt brist på mötesplatser för olika åldersgrupper. Centrala Valsta har en populär lekplats och flera välfrekventerade rörelsestråk. Samtidigt finns stora utmaningar när det kommer till rörelsen på platsen kopplat till trygghet, orientering och trafiksäkerhet.

Sammanfattningsvis innebär planförslaget flera positiva konsekvenser för barn och unga i Valsta i avseende på framför allt en sammanhållen stad, barns lek, lärande och samspel, barns vardagsliv och platsidentiteten i Valsta. Till exempel väntas Kultur- och aktivitetscentret bidra till en större rörlighet av barn från olika stadsdelar i kommunen, skapa en mötesplats för barn och unga i kommunen samt tillföra en ytterligare mötesplats för barn i Valsta som kan komplettera befintligt utbud. Konsekvenserna av det nya Kultur- och aktivitetscentret kan också stärka platsidentiteten i Valsta. Planförslaget väntas också förstärka viktigt tvärgående stråk i centrala Valsta, skapa en växelverkan mellan lekplats och Kultur- och aktivitetscenter samt öka tryggheten i centrala Valsta. Då byggnaden passeras av barn i vardagen finns stora möjligheter för deltagande och byggnaden kan också ge torget en tydligare inramning och ny identitet som kan inverka positivt på barns uppfattning om platsen. Det faktum att innehållet i Kultur- och aktivitetscentret kan speglas utåt kan stärka barns identifikation med platsen.

Samtidigt finns utmaningar när det kommer till barns rörelser mellan Valstastråket och Kultur- och aktivitetscentret. Det finns också risker med att placera byggnaden på en idag otrygg plats och risk att ytterligare otrygga platser skapas i anslutning till byggnaden. Förutsättningar för befintliga mötesplatser i Valsta och aktivitet som sker idag på torget riskerar också att förändras. De slutliga konsekvenserna för barn och unga av Kultur- och aktivitetscentret kommer till stor del bero av de verksamheter och förutsättningar för verksamheterna som huserar i byggnaden.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	2
Bakgrund och syfte	4
Syfte	4
Tidigare utredningar	4
Centrala begrepp.....	4
Metod.....	6
Datainsamling.....	6
Analys.....	6
Nulägesanalys	8
Sammanhållen stad	8
Samspel, lek och lärande	12
Vardagsliv.....	16
Identitet.....	18
Hälsa och säkerhet.....	20
Konsekvensbeskrivning av planförslag	23
Sammanhållen stad	23
Samspel, lek och lärande	25
Vardagsliv.....	27
Identitet.....	28
Hälsa och säkerhet.....	29
Slutsatser.....	31
Referenser	32

BAKGRUND OCH SYFTE

Uppdraget innebar att göra en nulägesbeskrivning av barns livsvillkor och behov i Valsta där huvudfokus riktas mot frågor som berör tillgången till mötesplatser och meningsfulla fritidsaktiviteter. Andra frågor som berörs är platsidentitet, barns välmående i bred bemärkelse och trygghet, främst i närmiljön kring den plats där Valsta kultur- och aktivitetscenter är tänkt att uppföras. Med utgångspunkt i nulägesanalysen har en konsekvensbedömning gjorts av planerna för Valsta kultur- och aktivitetscenter och ett antal rekommendationer för det fortsatta arbetet tagits fram.

SYFTE

Syftet med Bankonsekvensanalysen för Valsta Kultur- och aktivitetscenter är att ta reda på vilka behov som finns bland barn och unga idag i Valsta och hur dessa kommer att påverkas av det nya kultur- och aktivitetscentret.

TIDIGARE UTREDNINGAR

Segregationens omfattning och utveckling i Sigtuna, Håkan Leifman (Merkantik AB) 2022

Utmaningar och behov bland föräldrar i socioekonomiskt utsatta områden, Ipsos 2020

Valsta 2030 – förslag till utvecklingsinriktning för Valsta, Sigtuna kommun 2020

Rapport från dialog om Vattentornsparken, White Arkitekter 2020

Hållbarhetsredovisning 2021, Sigtuna kommun 2021

Den sociala kompassen 2019 Sigtuna kommun, Statisticon 2019

Lekplatsplan Sigtuna kommun, Sigtuna kommun 2019

CENTRALA BEGREPP

För att underlätta läsförståelsen definieras ett antal centrala begrep. Barnperspektiv, barns perspektiv och barnrättsperspektiv är deskriptiva begrepp med snarlika innebörder:

Barnperspektivet handlar om att vuxna ser, lyssnar till och strävar efter att förstå barns behov. Det kan till exempel handla om fackkunskap om barns behov, baserat på både forskning och yrkespraxis.

Barns eller barnets perspektiv handlar däremot om det barn själva berättar. För att kunna uttala sig om barns/barnets perspektiv krävs därför att barn själva har fått säga sin mening. Barnperspektivet kan inrymma barns/barnets perspektiv men behöver inte göra det.

Barnrättsperspektivet handlar om att beakta att barns rättigheter enligt barnkonventionen tas tillvara vid alla beslut och åtgärder som rör barn.

Den här utredningen utgår från främst ett barnperspektiv men beaktar även barnrättsperspektivet.

Jämlikhetsperspektiv innebär i denna rapport att titta på alla barn och unga i Sigtuna kommuns livsvillkor utifrån målet att alla barn ska ha lika förutsättningar till ett bra liv. I kommunens hållbarhetsredovisning står också att kommunen ska arbeta för *”att skapa, stötta och stärka en god start i livet och jämlika uppväxtvillkor så att alla barn får grundläggande förutsättningar att utifrån sina villkor utveckla kognitiva, emotionella, sociala och fysiska förmågor”*. (Sigtuna kommun 2021).

Jämställdhetsperspektiv innebär att utgå från att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (Regeringen 2022). I rapporten har flickors livsvillkor jämförts med pojkars för att analysera Kultur- och aktivitetscentrets ur ett jämställdhetsperspektiv. Jämställdhet finns med som ett redskap för att arbeta med ökad tillgänglighet och mot segregation inom kultur- och fritidsverksamheten i Sigtuna kommun (Sigtuna Kommun 2021).

METOD

Arbetet med barnkonsekvensanalysen är uppdelad i två delar där den ena delen består av en nulägesanalys och den andra delen består av en konsekvensbedömning.

DATAINSAMLING

I nulägesanalysen sammanställs statistik, dokumentation av tidigare dialoger samt intervjuer med lokala nyckelpersoner med särskild kunskap om barns och ungas behov i Valsta.

Intervjuer har gjorts med rektorer på två förskolor, pedagog på skola, ledare på fritidsgård samt fältassistenter inom socialtjänsten. Intervjuer har också genomförts med ledare för olika fritidsverksamheter i offentlig eller ideell regi. Intervjufrågorna har behandlat barns livsvillkor men också vilka behov som ett framtida kultur- och aktivitetscenter skulle kunna adressera och på vilket sätt utformning och innehåll kan gynna barn och unga i området.

Intervjufrågorna har berört:

- Hur fungerar Valsta i förhållande till andra stadsdelar i området?
- Vad finns det för mötesplatser för barn och unga i området och hur fungerar dessa?
- Hur fungerar barn och ungas vistelsemiljöer och hur rör sig barn och unga i området?
- Hur upplevs Valsta som plats?
- Hur ser förutsättningarna för barns hälsa och säkerhet ut i området?

Nulägesanalysen har sammanställts under respektive rubrik i analysmodellen.

I konsekvensbedömningen har den föreslagna detaljplanen analyserats utifrån de rubriker som finns i analysmodellen och Kultur- och aktivitetscentrets konsekvenser för barn och unga har sedan klassificerats utifrån olika skalnivåer. För att få bättre kunskap om de tankar som ligger bakom detaljplanen har relevanta plandokument studerats parallellt med att en intervju med ansvarig planhandläggare genomförts. Därtill har en workshop hållits där olika kompetenser gemensamt analyserar planen, så som arkitekt, landskapsarkitekt och specialist inom social hållbarhet.

Den geografiska avgränsningen av barnkonsekvensanalysen har inte specificerats i uppdraget och därav koncentreras analysen till centrala Valsta men tar med aspekter i angränsande områden så som rörelsemönster och faktorer kopplat till segregation.

ANALYS

För att analysera det insamlade materialet och strukturera hur analysen presenteras har Göteborgs stads modell för barnkonsekvensanalys använts. Modellen utgår från fem olika analysteman:

1. Sammanhållen stad

Under temat sammanhållen stad analyseras platsens relation till den omgivande stadsmiljön och flöden och kopplingar till den närliggande stadsmiljön och eventuella barriärer kartläggs.

2. *Samspel, lek och lärande*

Under temat Samspel, lek och lärande görs en kartläggning av barns livsmiljö och tillgång till mötesplatser som syftar till att identifiera behov och skapa en förståelse för hur kultur- och aktivitetscentret kan komplettera dagens befintliga utbud, stärka positiva kvaliteter och bidra till lösningar på eventuella problem eller brister.

3. *Vardagsliv*

Under temat Vardagsliv görs en kartläggning av vardagsfunktioner som är viktiga för barn som bostad, grönområden, förskola, skola, fritidsverksamhet, lekplatser och kulturutbud liksom fokus på trygghet och tillgänglighet.

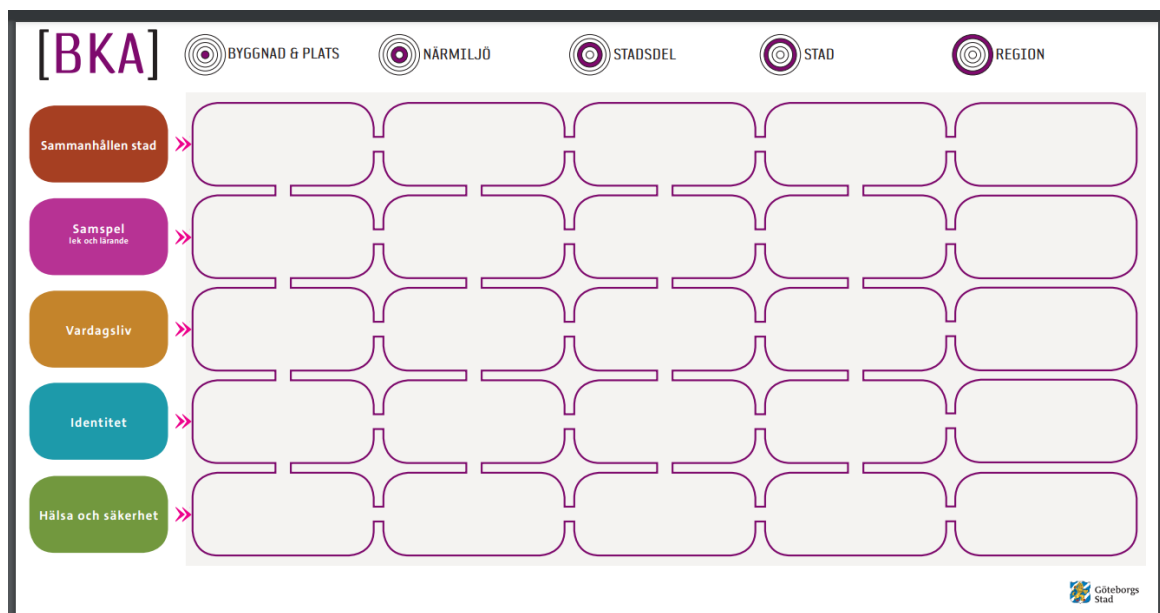
4. *Identitet*

Under temat identitet riktas fokus både mot stadsdelen i sin helhet, mot centrumet och själva torget, främst utifrån ett barnperspektiv. Hur miljöerna uppfattas av barn och hur kultur- och aktivitetscentret kan bidra till att stärka en positiv platsidentitet.

5. *Hälsa och säkerhet*

Under temat Hälsa och säkerhet studeras trafiksäkerhet på platsen närmast det nya kulturhuset liksom i vilken mån kultur- och aktivitetscentret kan bidra till att främja barns rörelserikedom och erbjuda platser för rekreation och vila. Andra hälsofrågor som buller eller luftkvalitet berörs mer översiktligt, givet att de inte utgör stora utmaningar på platsen.

Modellen har också fem olika skalnivåer: Byggnad/Plats, Närmiljö, Stadsdel, Stad och Region. I detta PM kommer analysen främst att röra sig på nivån Plats (torget där kultur- och aktivitetscentret ska byggas) Närmiljö (Valsta centrum) och Stadsdel (Valsta) men kopplingar till en vidare geografisk kontext med skalnivåerna Stad (Sigtuna) och Region (Stockholms län) görs där det är relevant och möjligt inom uppdragets ramar.

NULÄGESANALYS

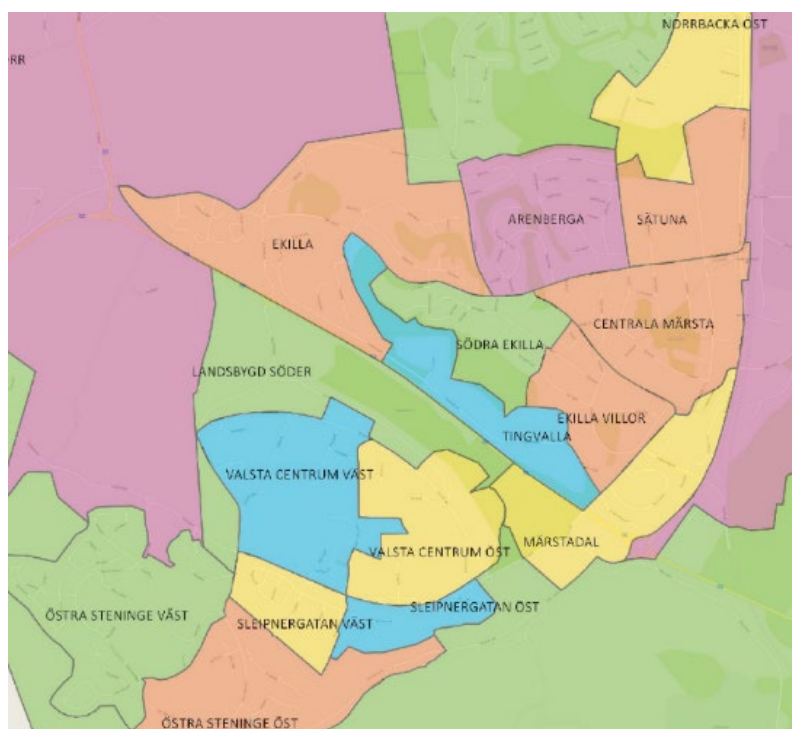
SAMMANHÅLLEN STAD

Under rubriken *Sammanhållen stad* analyseras Valsta i relation till närliggande områden och flöden och kopplingar till dessa. I stycket analyseras också eventuella barriärer i området.

Områdets avgränsning och fysiska karaktär

Valstas geografiska utbredning definieras i strategidokumentet Valsta 2030. Enligt den sociala kompassen 2019 för Sigtuna kommun kan dock Valstaområdet delas upp i fyra olika delar där Valsta centrum Öst och Väst samt Sleipnergatan Öst och Väst tillsammans utgör kommundelen. I sammanställningen kategoriseras dessa delar som grupp blå eller gul.

Valsta är ett område i Sigtuna kommun som ligger mellan Steninge och Märsta och stora delar av bebyggelsen kom till under miljonprogramsåren. Valsta är därför lite av en fysisk enklav (White 2020), ett bostadsområde omgärdat av trafikleder och grönområden. Valsta är också ett område som är präglad av ett bostadsutbud som i huvudsak består av flerbostadshus av blandade upplåtelseformer, Valsta centrum har i huvudsak hyresrätter (Valsta 2030).

Karta från Den sociala kompassen 2019 Sigtuna.

	Medianinkomst	Andel förvärvsarbetande	Andel med eftergymnasial utbildning	Andel inv. 0-19 år	Andel inv. 65+ år	Andel födda utanför EU/EFTA	Ohälsotal (dagar)	Andel med ekonomiskt bistånd	Andel öppet arbetslösa	Folkmängd	Andel av kommunens invånare
Lila SEKOM-grupp	302 847	87%	41%	29%	16%	7%	13	0,8%	1,0%	10 715	22,7%
Grön SEKOM-grupp	258 991	86%	29%	26%	15%	12%	18	2,2%	2,9%	9 792	20,8%
Orange SEKOM-grupp	234 536	80%	31%	23%	18%	22%	21	2,6%	3,2%	11 452	24,3%
Gul SEKOM-grupp	213 251	73%	26%	27%	11%	36%	27	6,5%	4,9%	7 964	16,9%
Blå SEKOM-grupp	187 904	68%	24%	29%	9%	48%	26	10,6%	7,1%	7 071	15,0%

Statistik från Den sociala kompassen 2019 Sigtuna kommun. Statisticon 2019.

Social segregation

Valsta är ett socioekonomiskt utsatt område vilket framgår av statistik från *Sociala kompassen 2019* (Statisticon 2019). Stora delar av Valsta har också klassats som ett utsatt område i minst tio år enligt rapporten *Segregationens omfattning och utveckling i Sigtuna* (Leifman 2022). Enligt tidigare dialog framkommer att Valsta är isolerat också utifrån sociala faktorer (White 2020) men kartan från *Sociala kompassen* visar också att social utsatthet även präglar de närliggande områdena Märstadal och Tingvalla. Samtidigt beskriver kommunen att det finns ett mentalt avstånd mellan Märsta och Valsta (Valsta 2030) och enligt strategidokumentet behöver Valsta integreras med övriga kommundelar och kommunen vill utveckla incitament för fler människor att röra sig i Valsta centrum. Exempelvis påtalas att det behövs attraktioner som lockar en bred målgrupp av besökare (Valsta 2030). I intervjuer med tjänstemän framkommer också att Valsta är ett av polisen utpekade riskområde vilket lett till en rad satsningar i området.

Enligt rapporten *Utmaningar och behov bland föräldrar i socioekonomiskt utsatta områden* (Ipsos 2022) har föräldrar i Valsta få eller inga sociala nätverk och saknar kontakt med grannar och föräldrar till barnens lekkamrater (Ipsos 2022). Att det är få kontakter mellan föräldrar är en bild som delas av pedagoger och rektorer i området. Detta leder i sin tur att också barn saknar sociala nätverk och kontakter utanför skolan.

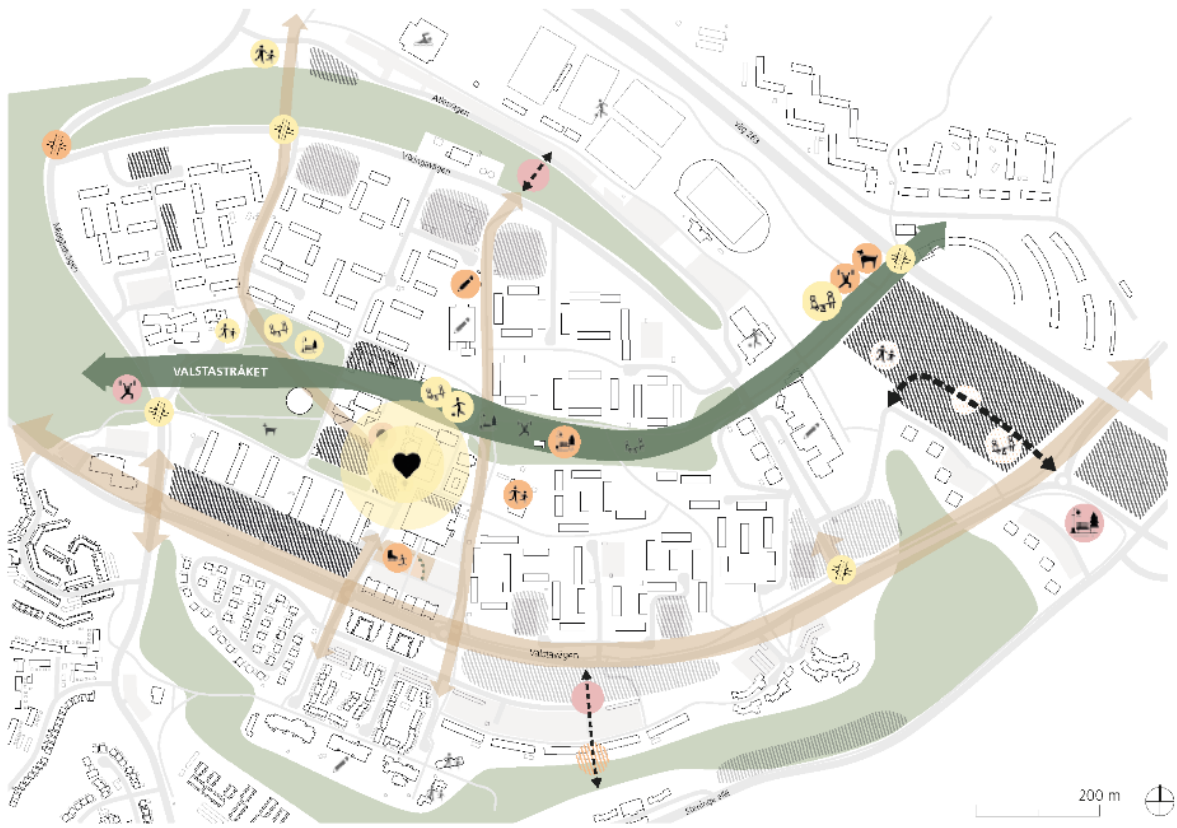
Rörelse mellan områden

Valsta beskrivs av nyckelpersoner verksamma i området som både ett tydligt avgränsat område och en del av Märsta och Sigtuna. Rörligheten mellan områdena skiljer sig utifrån olika åldersgrupper där mindre barn inte rör sig utanför Valsta medan äldre barn och ungdomar rör sig till Märsta, Tingvalla och Steningehöjden då det exempelvis sedan ett par år saknas en högstadieskola i Valsta. Frågor om segregation mellan olika områden framträder tydligt i rapporter medan det bland de intervjuade inte är lika tydligt att det finns sociala barriärer mellan områdena. Framför allt beskrivs rörligheten mellan Märsta, Valsta och Steninge samt Steningehöjden medan centrala Sigtuna mer märker ut sig som ett mer avskilt område. Exempelvis beskriver fritidsledare i området hur fritidsgårdarnas verksamheter attraherar olika grupper av barn från både Märsta och Valsta.

”Jag skulle säga att barnen rör sig väldigt lite mellan områdena. Dessa barn bor och verkar i det här området. Många barn kanske aldrig har åkt utanför Valsta och Märsta. Märsta och Valsta är ju mer eller mindre samma område. Inte mycket utanför Märsta, Valsta. Man promenerar till Valsta centrum och ibland till Märsta centrum.”

Mellanstadielärare, Eddaskolan.

Från olika källor framkommer olika bilder av huruvida föräldrar i området vill ha kvar sina barn på skolor i området eller inte. De skolor och förskolor som intervjuats menar att de allra flesta barn går kvar i skolor i området och att de få som byter skola gör så för att de tvingas flytta på grund av korta andrahandskontrakt. Ipsos undersökning visar i stället att flera föräldrar vill byta skola för barnen. En annan aspekt som tas upp i rapporten är det faktum att många familjer vill flytta från området när barnen blir äldre för att slippa att barnen dras in i dåligt umgänge (Ipsos 2022).

Karta över rörelsestråk från Valsta 2030.

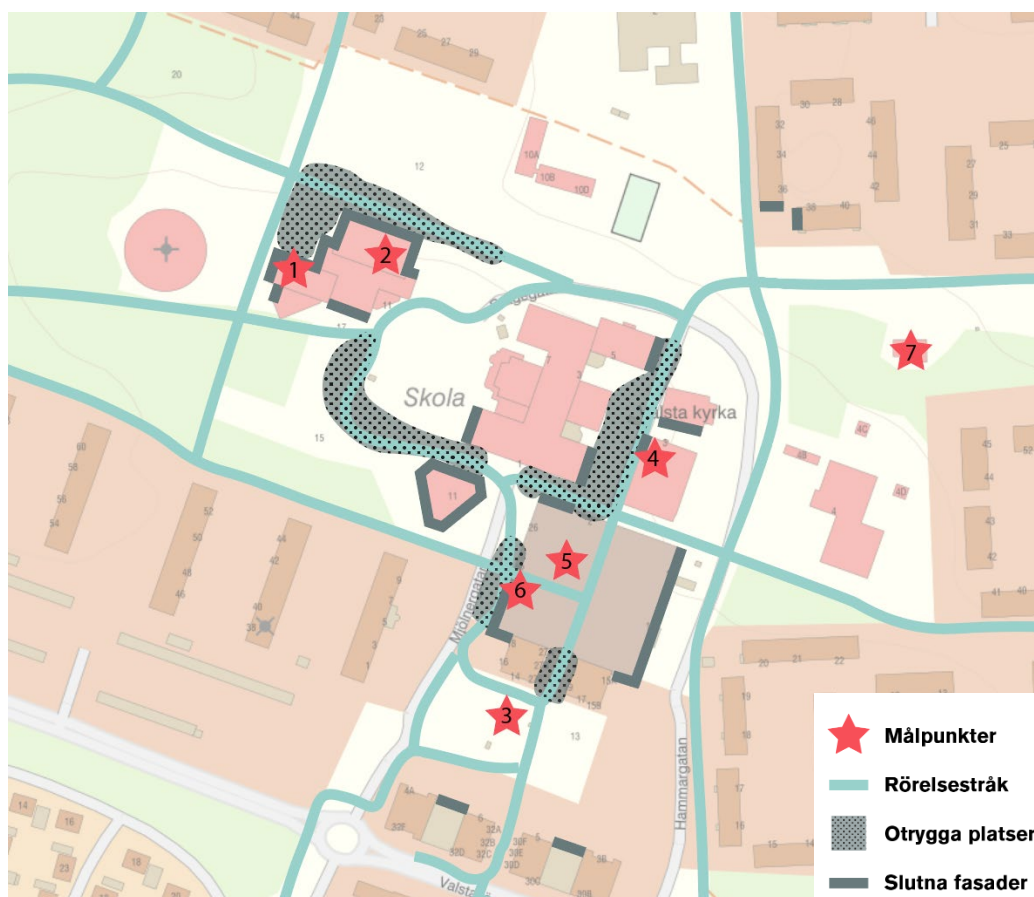
Karta över rörelsestråk mellan Valsta och Märsta utifrån intervjuer.

Rörelse inom området

Rörelsen runt i Valsta centrum är präglad av trafikseparerade gångstråk genom grönska. Valstastråket passerar många viktiga funktioner så som skola, gymnasium, kyrka, fritidsgård, sporthall och lekparker så som Blåbärsparken och Vattentornsparken. Också kommande utveckling så som idrottshall, aktivitetsyta och nya publika funktioner i Valstaskolans lokaler visar på dess potential som viktigt rörelsestråk mellan Valsta och Märsta.

Mest frekventerad är rörelsen mellan Märsta och Valsta för att nå pendeltåg och centrum i Märsta. Dock skiljer sig det rörelsestråk längs med Valstastråket som pekas ut i Valsta 2030 från det som pekas ut av fältarbetare i området. Det rörelsestråk som pekas ut av fältarbetare är Valstastråket som går tydligt genom den östradelen av Valsta men blir otydligare framme i Tingvalla och dess fortsättning mot Märsta centrum.

Valstastråkets förbindelse med Tingvalla bör utredas och likaså rörelsemönstret från Valstastråket och upp mot centrum då detta är svårorienterat idag.

Karta över rörelsestråk, målpunkter och otrygga platser omkring Valsta centrum.

(1) Valsta konst

(2) Valsta sporthall

(3) Lekplats Valsta Centrum

(4) Öppen förskola

(5) Mötesplatsen

(6) Restaurang OyOyOy

(7) Valsta fritidsgård

SAMSPEL, LEK OCH LÄRANDE

Under rubriken Samspel, lek och lärande görs en kartläggning av barns tillgång till mötesplatser och behov och förutsättningar för samspel identifieras.

Mötesplatser för yngre barn

I centrala Valsta finns idag flera mötesplatser för barn. Blåbärsparken och Vattentornsparken är exempel på uppskattade lekparken i området (White 2020). Barn ses också leka och umgås på de öppna gårdar som finns i området.

För yngre barn är förskoleverksamheten tillsammans med öppna förskolan samt olika evenemang för yngre barn anordnade av kommun och föreningsliv uppskattade. På så sätt finns mötesplatser för denna åldersgrupp i kommunen. I Ipsos rapport berättar föräldrarna att de har ett bättre nätverk av mötesplatser när barnen är små tack vare BVC och öppna förskolan, även om den senare saknar kapacitet för det stora behov som finns (Ipsos 2022). Däremot saknas det en öppen förskola i kommunala lokaler i Valsta då öppna förskolan är i Svenska kyrkan. På Valsta torg finns en lekplats som används av yngre barn, flera intervjuade säger att de sett barn leka där både utan- och i sällskap av föräldrar. Förskolan i närheten av Valsta centrum använder också torget och den lekplats som finns på torget för sin verksamhet. På Valsta torg finns en isbana som är populär och både äldre barn och yngre barn i sällskap av föräldrar använder denna. Det semi-ideella nätverket Brobygget har också aktiviteter på Valsta torg under lov och helger.

I närheten av Valsta torg ligger den gamla simhallen där Valsta konst huserar. Deras skapande verksamhet har ca 870 besökande barn per månad och de är också ute i skolor och träffar elever. Inuti Valsta centrum finns Mötesplatsen som delvis har verksamhet för barn och båda dessa platser nämns också av föräldrar i Ipsos rapport (Ipsos 2022). I rapporten nämns också biblioteket och simhallen men det är otydligt om det är Valsta konst eller Midgårdsbadet som åsyftas och huruvida biblioteket är det bibliotek som ligger i Mötesplatsen.

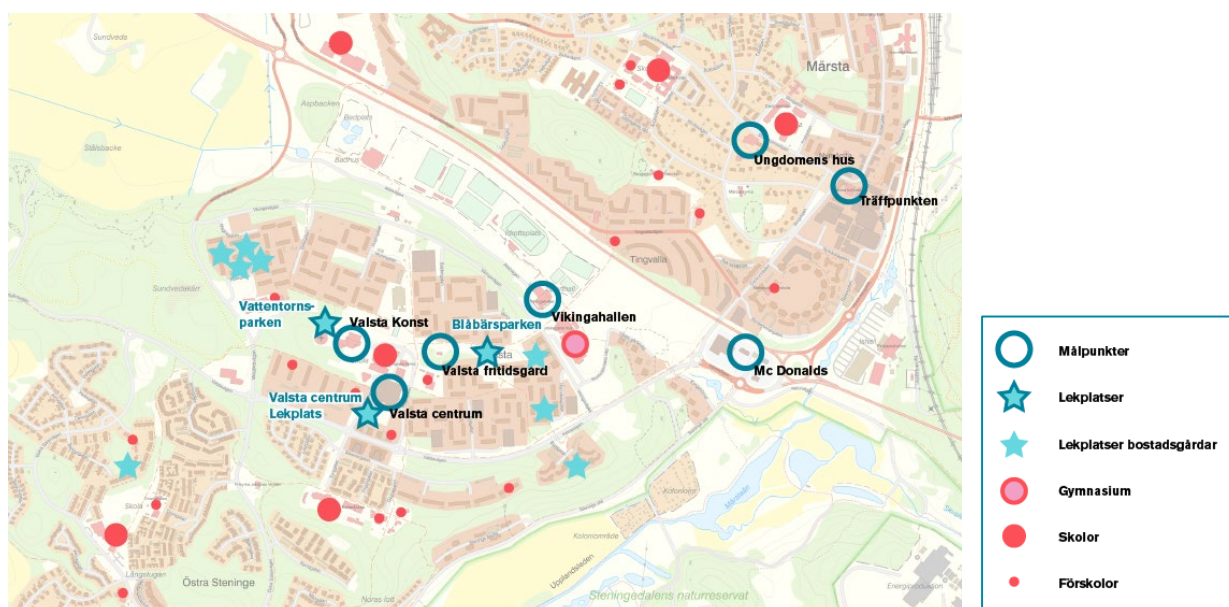
Foton av mötesplatser för barn i form av den gamla simhallen (t. v) och Valsta fritidgård (t. h).

Mötesplatser för äldre barn och ungdomar

I Mötesplatsens lokaler huserar också föreningen Möjligheternas plats som erbjuder ungdomar och unga vuxna hjälp och stöttning för att komma vidare till studier och jobb på tisdag- och torsdagskvällar. Verksamheten påminner om en fritidsgårdsverksamhet där ledare fungerar som förebilder och unga engageras i verksamheten genom schackspel och samvaro. Möjligheternas plats kan tillsammans med andra riktade insatser minska trösklar på arbetsmarknaden som är avgörande enligt rapporten *Segregationens omfattning och utveckling i Sigtuna* (Leifman 2022). Själva Mötesplatsen har dock vissa problem som mötesplats för barn och unga då den tas över av gubbar i området, ett problem som också framkommit i tidigare dialog (White 2020).

Fritidsgården har tidigare år haft minst 10 besökare per vardagskväll och uppemot 30-40 besökare på helgkvällar. Nu efter pandemin har dock besöksantalet legat på mellan 2-10 besökare per kväll. Det är inte klarlagt vad detta beror på, i intervjuerna framkommer allt ifrån orsaker som att fritidsgården är för liten, att ungdomar måste skriva in sig och därmed uppge föräldrars telefonnummer, till orsaker som har att göra med verksamhetens pyssel-profil. En annan orsak kan vara att barn och unga inte tillåts gå ut på kvällarna och därför hindras att ta sig till fritidsgården. Andra menar att ungdomar som vill ha mer av en traditionell fritidsgårdsverksamhet istället rör sig till Ungdomens Hus i Märsta.

I Vikingahallen har Brobygget varje fredag och lördag kväll öppna sportaktiviteter för barn och unga mellan 13-17 år och äldre ungdomar från området anställs också som ledare. Dessa träffar är välbesökta och samlar ca 60 ungdomar på fredag- och lördagskvällar. I Valsta sporthall anordnas varje vardag spontana sportaktiviteter för yngre barn. En annan verksamhet i området är Valsta kyrka som har konfirmandsgrupper och varje fredag bjuder på korv och varm choklad på Kyrktorget. En annan målpunkt för barn i området från mellanstadiet och uppåt är McDonalds nere vid stora rondellen. Det framkommer också att områdes skolgårdar på kvällstid kan fungera som mötesplatser för barn och unga i Valsta.

Begränsningar av barns mötesplatser

Det finns en upplevelse hos äldre barn och unga att de inte har någonstans att vara på fritiden och verksamma i området säger att barn och unga inte är så mycket utanför hemmet efter skolan eller på helger och lov. Många barn och ungdomar går direkt hem efter skolan, särskilt tjejer (White 2020), en iakttagelse som även lyfts i intervjuerna. I intervjuer med nyckelpersoner i området framkommer ofta bilden av att det inte finns några bra vistelseplatser för barn och unga i Valsta men bilderna går isär om vilken åldersgrupp som är värst drabbad. Föräldrarna i Ipsos rapport beskriver att det finns mötesplatser för mindre barn men att detta saknas för äldre barn (Ipsos 2022). Samtidigt säger samma rapport att förskolan för många barn i Valsta är enda platsen utanför hemmet där man träffar andra barn (Ipsos 2022). Tidigare dialog i området lyfter problemet med att det saknas platser att hänga på för ungdomar (White 2020). Samtidigt påtalar verksamma i området att många riktade aktiviteter för äldre barn så som fritidsgård och spontana sportevenemang på helger har en åldersgräns på 13 år vilket exkluderar de äldre eleverna på skolorna i Valsta som går i femman och sexan och har ett behov av att umgås också på fritiden och har "vuxit ur" fritidsverksamheten på skolan. Andra beskriver att det finns mötesplatser för äldre barn (mellanstadieåldern) men att dessa platser framför allt är inriktade på pyssel och skapande vilket inte tilltalar alla barn.

Enligt Lekplatsplanens sammanställning över antalet lekplatser i förhållande till antalet barn kan man se att det är väldigt få lekplatser i Valsta i förhållande till andra stadsdelar i kommunen och bilden blir särskilt tydlig om man tittar på antalet barn i respektive område (Sigtuna kommun 2019).

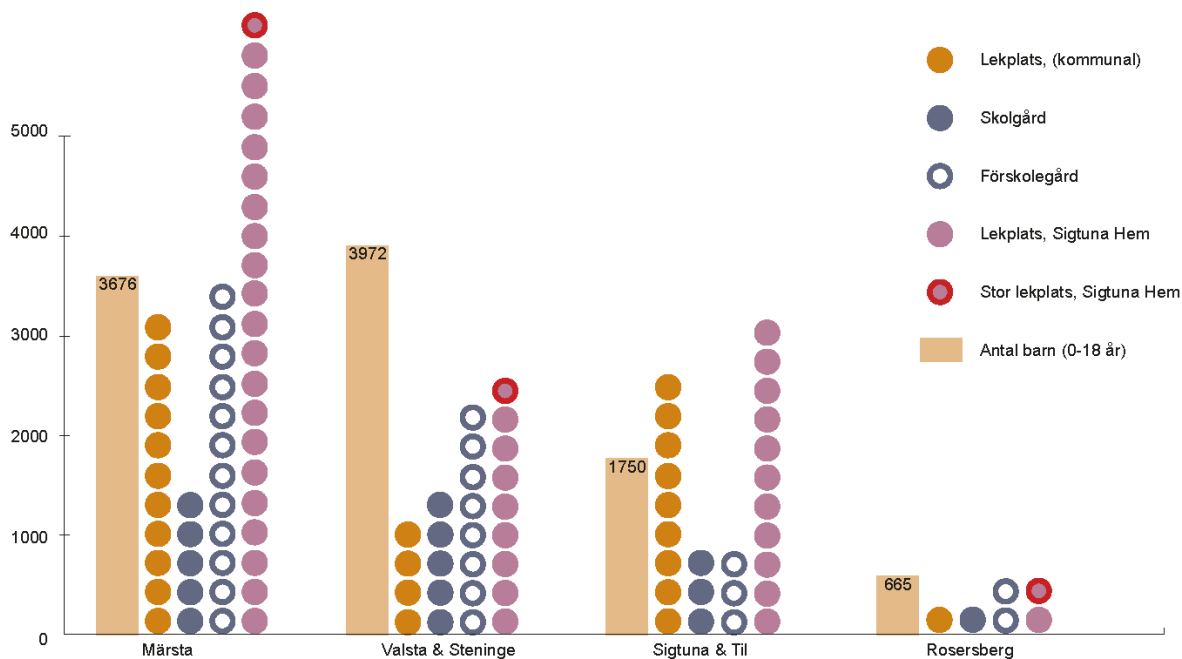

Diagram från Lekplatsplanen som visar antalet barn (utifrån Sigtuna befolkningsprognos 2019-2028) och antalet lekplatser per kommunal (2018).

Karta från Lekplatsplanen som beskriver vart i kommunen det bor flest barn, varje ring beskriver varje hundratal barn inom den yttersta ringen, grovt avrundat.

Deltagande i fritidsverksamhet

Få barn och unga har någon fritidsaktivitet att gå till efter skolan, en bild som bekräftas av både pedagoger, fältarbetare och föräldrar. När det gäller yngre barn är orsaken till att barnen inte deltar i fritidsverksamheter att föräldrarna inte hinner skjutsa eller på annat sätt logistiskt lösa att barnen tar sig till en fritidsaktivitet (Ipsos 2022). Av samma anledning är det svårt att få barnen att träffa kompisar utanför skolan. Ipsos rapport visar också att det finns mycket fritidsaktiviteter men att föräldrar och barn inte känner till dessa och att det är få föräldrar som förstår vart de ska vända sig för att få del av informationen (Ipsos 2022). Också pedagoger vittnar om att de försöker nå ut med information om aktiviteter för föräldrar och barn men att det ändå är få som hittar dit.

När det kommer till ungdomar är uppskattningen att det bara är 2 av 10 som är engagerade i någon fritidsaktivitet och då handlar det oftast om ett fotbollslag i Märsta. Midgårdsvallen som är en stor idrottsplats sägs framför allt vara till för de unga som är föreningsaktiva och tillhör ett lag. I intervjuerna framkommer att många unga inte vill vara uppbundna i en aktivitet med träningar flera gånger i veckan utan hellre går till öppna drop-in aktiviteter.

VARDAGSLIV

Under rubriken *Vardagsliv* analyseras barns vardagsfunktioner så som bostad, grönområden, förskola, skola, fritidsverksamhet, lekplatser och kulturutbud samt trygghet och tillgänglighet.

Bostadssituation

Boendesituationen för barn i Valsta ser olika ut i olika delar av området och skiljer sig mellan olika familjer. Enligt Valsta 2030 uppgår trångboddheten i området till 40 procent bland barnen i Valsta (Valsta 2030), och både tidigare dialog med boende och intervjuer med verksamma i området indikerar att uthyrning i andra- och tredje hand är ett problem (White 2020). Barnen blir mer otrygga när de tvingas lämna bostadsområde och skola eller kan vara tvungna att pendla långa sträckor till skolan för att slippa hoppa mellan skolor och klasskamrater. I övrigt är boendemiljöerna i Valsta bra med gröna gårdar som ligger i anslutning till parkstråk och i intervjuer framkommer att området har flera bra cykel- och gångvägar.

Rörelsemönster

När det gäller barn och ungas rörelsemönster och sätt att ta sig mellan platser finns en utbredd bild av att Valstas barn och ungdomar går mycket. Några åker runt på elsparkcyklar, några som har SL-kort åker buss och ytterligare några få blir runtskjutsade i bilar av föräldrar eller av kompisar som tagit körkort. SL-kortet de flesta barn har gäller inte på kvällar och helger och trots bra gång- och cykelvägar verkar få barn och unga använda cykel. Rörelsemönstren i Valsta centrum är begränsade då två av tre entréer stänger klockan 18 på kvällarna. Många ungdomar rör sig mellan centrumentrén och restaurang Oyoyoy som stänger kl. 20.00. De står också utanför Oyoyoy och den tidigare restaurangen Lakampana som nu stängt ned på grund av en skjutning in i restaurangen.

Ekonomiska förutsättningar

När det kommer till barn och ungas ekonomiska förutsättningar visar statistiken i den Sociala kompassen att många familjer lever på A-kassa och socialbidrag i stadsdelen (Sigtuna kommun 2019). Enligt Ipsos rapport är ekonomi är en stor utmaning i vardagen för många familjer i området (Ipsos 2022) och denna bild bekräftas av alla som intervjuats. Ekonomi är också ett skäl till att många föräldrar inte sätter sina barn i fritidsaktiviteter (Ipsos 2022).

Vardagslogistiska utmaningar

Ipsos rapport visar att många föräldrar antingen är arbetslösa eller jobbar väldigt mycket och kanske pendlar långt till jobb vilket gör att också många barn blir mycket ensamma på grund av föräldrarnas arbetstider. Föräldrars frånvaro gör att många äldre barn och tonåringar får ta hand om småsyskon och hämta på förskola och skola exempelvis. Det beskrivs hur detta lägger ett stort ansvar på dessa barn men också positiva konsekvenser i form av att det finns åldersblandade gäng och en upplevelse av att barn och ungdomar hänger med varandra i området.

Vardagslogistik tillsammans med bristfälliga språkkunkaper kan också ligga till grund för att föräldrar inte vet vart de ska hitta information om fritidsaktiviteter (Ipsos 2022). Andra problem som framkommit är exempelvis vab, som många föräldrar antingen inte vet om eller inte har rätt till då de arbetar utan dessa rättigheter. Flera pedagoger samt Ipsos rapport beskriver problematiken med att barn lär sig svenska medan föräldrar inte gör det och därmed isoleras än mer (Ipsos 2022).

Två barn ses gå med en barnvagn mot förskolan Edda.

Skolor

Skolorna i området upplevs som bra men flera beskriver att det blev rörigt när Valstaskolan lades ned och högstadiееlever därmed fick flytta till nya skolor. Att det upplevs som oroligt beskrivs kunna ha olika orsaker, exempelvis kan det bero på vilka rutiner man har för orosmätningar på olika skolor men det kan också ha att göra med att skolorna som fick ta emot Valstaskolans elever, exempelvis Ekillaskolan, fick för många elever. För vissa av förskolorna som ligger i centrala Valsta är förskolegårdarna för små men bra kopplingar till grönområden gör att verksamheten använder denna utemiljö i stället.

Trygghet

Otrygghet är ett stort problem i Valsta (White 2020) och det finns en stor oro i området bland föräldrar (Ipsos 2022). Valsta centrum upplevs som otryggt av både deltagare i tidigare boendediolog, föräldrar i Ipsos rapport samt intervjuade nyckelpersoner i området. Samtidigt kommer klagomål om att ungdomar är stökiga i centrumbyggnaden under de tillfällen då Möjligheternas plats har verksamhet och flera intervjuade lyfter skillnaden på faktisk otrygghet och upplevd otrygghet. Andra platser som upplevs som otrygga är Kyrktorget, ytorna runt Valsta sporthall och Sagaskolan samt Vattentornsparken (White 2020). Ytorna bakom sporthallen upplevs som mörka och beskrivs som ett tillhåll för droghandel.

En annan källa till otrygghet kan vara de olika insatser som bedrivs för att komma tillrätta med otryggheten i Valsta. Exempelvis kan polisens närvaro och stängda entréer bidra till att skapa en bild av att man ska vara rädd (Ipsos 2022). Ett annat problem kan vara att de många olika verksamma insatserna i Valsta centrum i form av väktare, fältarbetare, polis och socialtjänst bidrar till en otydlighet som i sin tur leder till oro (Ipsos 2022).

Många beskriver hur de bråk som varit tidigare mellan ungdomar nu har slutat men att det istället kan bli bråk mellan ungdomar i Valsta och ditresta ungdomar från andra stadsdelar och kommuner, exempelvis Sollentuna.

IDENTITET

Under rubriken *Identitet* riktas fokus mot områdets karaktärsdrag utifrån ett barnperspektiv. Både stadsdelen i sin helhet, Valsta centrum samt själva torget analyseras med fokus på platsidentitet och lokal identitet.

Bilden av området

Precis som det står i strategidokumentet Valsta 2030 så säger också de verksamma i området att bilden av Valsta är mångfacetterad (Valsta 2030). I tidigare dialog presenteras också en bild av att oroligheter och social utsatthet finns parallellt med bra verksamheter och arrangemang. De arrangemang som nämns är exempelvis skördemarknad, midsommarfirande och synen av barn som leker på lekplatser och äldre som spelar boule i parkerna. I samtal med fritidsgården framkommer att aktiviteter utomhus på sommarhalvåret förr om åren lockat upp emot 30-40 ungdomar varje kväll med aktiviteter så som kubb och grillkvällar. Många pratar om att det finns en stark negativ bild utifrån på Valsta som också påverkas av att media kopplar negativa händelser till hela Valsta medan positiva händelser kopplas till mer specifika platser (White 2020).

De olika incidenter så som knivdåd och sjuktningar som skett i området samt den höga polisnärvaron i form av både polisbilar, patrullerande poliser samt polishelikoptrar bidrar också till områdets identitet av att vara ett "utanförskapsområde". Flera verksamma i området vittnar om att det skett en förändring i området som hängde samman med polisens kategorisering av området som ett riskområde där ungdomar och unga vuxna från andra delar av länet kommer till Valsta och ställer till med bråk eller att Valsta figurerar i olika gangsterrap-videos.

Valstas identitet är starkt påverkad av polisnärvaron och alla de kommunalt anställda som rör sig i området. Ipsos rapport visar att det finns en bristande kunskap om dessa insatser vilket gör att det ytterliggare kan spä på bilden av området som oroligt (Ipsos 2022). Boende kan uppleva en trötthet på att bli utfrågade om huruvida deras barn hänger i centrum. Samtidigt tycker fältarbetarna att de har en bra kontakt med ungdomarna i området.

Samtal med verksamma i området visar att det inte finns mötesplatser för alla barns behov i området men samtidigt vikten av att också bevara den identitet av skapande som finns i området då flera barn känner att detta är deras platser. Kreativt skapande i form av måleri och pyssel kan också komplettera andra aktiviteter så som tv-spel och sport och därmed vidga barnens syn på området och sig själva.

Olika bild hos olika åldrar

Bilden av området skiljer sig också åt när det kommer till olika åldersgrupper där yngre barn och föräldrar till yngre barn har en mer positiv bild vilken också delas av många pedagoger och verksamma inom området. Då lyfts mångkultur och Valstas utemiljöer, verksamheter i centrum och närheten till naturen upp som något positivt. I Ipsos rapport framkommer att samhället är mer synligt i och med BVC exempelvis men andra lyfter också det faktum att små barn inte har en uppfattning om vilken identitet deras område har och därför har en mer positiv bild.

Pedagoger beskriver hur barnen blir mer och mer medvetna ju äldre de blir om klyftorna och skillnaderna som finns i kommunen. Likaså beskriver pedagoger att när trygghet kommer på tal så har eleverna en förståelse för vilket område de verkar i, "*amen detta är ju Valsta*".

Bland föräldrar är det många som är oroliga för att deras barn ska växa upp i Valsta vilket bekräftas av både fältarbetare kopplade till socialtjänsten och Ipsos rapport.

Bilden av Valsta centrum

Valsta centrum och platserna runt omkring beskrivs i tidigare genomförd dialog som att bestå av trista och mörka ytor. De många tomma lokalerna bidrar också till en känsla av övergivenhet (White 2020). Inuti Valsta centrum är det eftersatt och verksamheter i form av café upplevs ha "plockats bort".

Flera av de intervjuade ger uttryck för en bild av Valsta centrum och ytorna runt centrum som är negativ och att de försöker få barn och unga att inte gå dit. Samtidigt förstås också platsen ha en viss lockelse för äldre barn och ungdomar i området.

"Vi vill ju inte att ungdomarna ska vara där vid centrumet och hänga så mycket. Upplevs som otryggt när det står kluster av unga, det har varit otryggt. Frånvaro av vuxna. Känns otryggt att gå till Ica."

Fältarbetare, öppna verksamheten Socialtjänsten

"Med tanke på vad som händer under eftermiddagar och kvällstid skulle jag säga Valsta centrum [är en otryggplats, reds. anm]. Där vill man ju helst inte att de ska vara och hänga egentligen. Speciellt när de kommer upp i en viss ålder och tar sig runt i området själva. Det är inte den tryggaste platsen, beroende på såklart vem men är som person, barn är ju olika lättpåverkade."

Mellanstadielärare, Eddaskolan.

"Ungdomarna beskriver själva att de skiljer ut sig från mängden. De har ju berättat för oss att förut fanns det bänkar i centrum, sedan tolkas det som att det togs bort bänkar för att bli av med dem. Då började de sitta på papperskorgarna, då togs locken på papperskorgarna bort, då började man stå utanför Ica inne i centrum, då vart de utskickade därifrån, de fick inte stå där heller. Då ställde de sig utanför centrum istället. Ungdomarna upplever att de inte har någonstans att vara i området där de bor. Upplever sig oönskade. Valstas ungdomar känner sig bortprioriterade."

Projektledare, Valstagruppen

HÄLSA OCH SÄKERHET

Under rubriken *Hälsa och säkerhet* analyseras barn i Valstas mobilitet och rörelserikedom, platser för rekreation och vila, trafiksäkerhet.

Mobilitet och rörelserikedom

I tidigare dialoguppdrag åt kommunen har det framkommit att Märsta har högst ohälsotal i hela Stockholms län. Detta rör sig exempelvis om barn med fetmaproblematik (White 2020). Samtidigt finns bra fysiska förutsättningar för rörelserikedom i Valsta. Området har många bra gångvägar och den öppna strukturen i bostadsbebyggelsen gör att barn enkelt kan röra sig mellan olika utemiljöer på egen hand så som skolgårdar, lekplatser och bostadsgårdar. Trots att det finns få kommunala lekplatser i området så finns det flera lekplatser på olika bostadsgårdar som driftas av Sigtuna hem men som blir öppna och tillgängliga för alla barn (Lekplatsplanen 2019). Det finns också flera utomhusplaner för sportaktiviteter, både bokningsbara och mer fria i form av bollplaner på skolgårdar. Skolgårdar och förskolegårdar upplevs som små till ytan vid samtal med pedagoger men detta kompenseras av att man istället går till närliggande natur under skoldagen.

Dock har det i intervjuer framkommit att många barn inte är med i en förening och därmed inte har tillgång till de bokningsbara bollplanerna och att det dessutom kan vara svårt för barn som inte är inskrivna i fritidsverksamheten på skolorna att få använda skolgårdarnas bollplaner på eftermiddagarna då det kan uppstå problem med exempelvis försäkringar.

Det finns också många verksamma i området som vittnar om att barn och unga inte är utomhus och rör på sig utanför skoltid. I Ipsos rapport framkommer det också att föräldrar vill att deras barn ska vara inne och spela TV-spel istället för att vara ute i parker och grönområden på grund av oro för att barnen ska råka ut för, eller dras in i, kriminalitet (Ipsos 2022).

”Tror inte familjer går till lekparken så mycket, såklart vissa familjer går till parker men isf i centrum. Men man skulle ju vilja att de är ute med sina barn mer. Jag upplever inte att barnen träffas utanför förskolan.”

Pedagog, Lusens förskola

”Inte kulturen med sig att man promenerar mellan områdena.”

Pedagog, Edda förskola

”Barnen är ju mycket hemma, båda kvällar och helger.”

Pedagog, Eddaskolan

Rekreation och vila

Utifrån statistik och intervjuer har det framkommit att trångboddhet och otrygga bostadssituationer i form av korta kontrakt och andra- och tredjehandsuthyrning drabbar en del av Valstas barn och unga. Detta kan leda till en oro och stress inför framtiden eller svårigheter att vila och läsa läxor i hemmet. I Ipsos rapport vittnar också många föräldrar om att ekonomiska bekymmer är en stor del av vardagen för många familjer (Ipsos 2022). Detta kan också leda till en stress hos barn där oro inför framtiden men också en ovilja att be föräldrar om exempelvis deltagaravgifter till fritidsaktiviteter.

Forskning visar att natur ger möjligheter för vila och återhämtning (Boverket 2007) och det finns goda fysiska förutsättningar i området för att röra sig ute i naturen och kunna ta del av stimulerande naturmiljöer. Det finns både säkra gångvägar till större naturområden och mindre partier av naturmark inuti Valsta, så kallad *bostadsnära natur*, vilket är natur inom 300 meter från bostaden och som forskning visat är avgörande för barns lek och utveckling (Boverket 2007).

Det är dock en kombination av *fysisk tillgång* men också *upplevd tillgänglighet* som har betydelse för barns möjligheter till rekreation i naturmiljö och här vittnar många intervjuade pedagoger om att barn inte har en vana av att röra sig i naturen.

"Det finns platser att röra på sig. Platser finns det. Det är lättillgängligt men intresset finns inte."

Pedagog, Lusens förskola

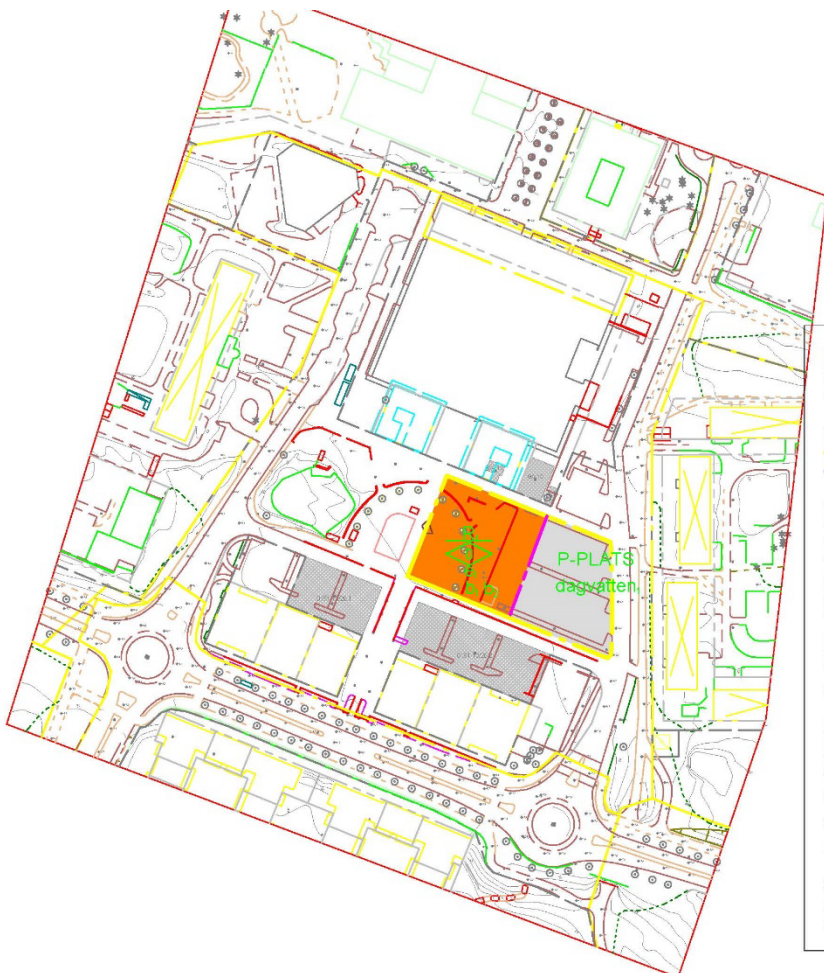
"Barnen har inte så stor vana av skog."

Pedagog, Edda förskola

Trafiksäkerhet och säkerhet

Som barn kan man röra sig trafikseparerat mellan de flesta bostadshus i Valsta och viktiga målpunkter för barn så som lekplatser, skola och centrum. De olika ringlederna har alla trafikseparerade gångtunnlar som göra att barn och skol- och förskolegrupper på ett trafiksäkert sätt kan ta sig till naturområden och lekparken, exempelvis lekparken vid centrum.

När det kommer till barns säkerhet vittnar både tidigare dialoger (White 2020) men också intervjuer med verksamma i området att det finns problem med droghandel, våld och kriminalitet i Valsta. Det finns också uppgifter om att ungdomar från andra delar av länet kommer till Valsta och att de då kan uppstå bråk mellan dessa grupper av ungdomar. De bråk som tidigare skett mellan barn och ungdomar på olika högstadieskolor upplevs under de senaste månaderna ha upphört.

PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Endast angiven användning och utformning är tillåten.

GRÄNSBETECKNINGAR

- Planområdesgräns
- Användningsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

Allmänna platser med kommunalt huvudmannaskap 4 kap. 5 § 1 nr 7 p.

- P-PLATS Parkeringsplats.

Kvartersmark 4 kap. 5 § 1 nr 5 a.

- R₁ Besöksanläggning, ej religiösa ändamål

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALLMÄN PLATS

Mark och vegetation

dagvatten, dagvattenhantering ska finnas 4 kap. 5 § 1 nr 2 p.

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR KVARTERSMARK

Bebyggandets omfattning

e Största bruttoarea är 0 m² 4 kap. 11 § 1 nr 1 p.

Utformning

◀▶ Högsta nockhöjd i meter, 4 kap. 16 § 1 nr 1 p.

Utförande

b Entré ska finnas mot torget, 4 kap. 10 § 1 nr 1 p.

b₂ Bottenvåningen ska huvudsakligen utföras i glas, 4 kap. 10 § 1 nr 1 p.

KONSEKVENSBESKRIVNING AV PLANFÖRSLAG

Barnkonsekvensanalysens andra del innebär att beskriva konsekvenserna för barn och unga i och med förslaget om ny detaljplan. Konsekvenserna utgår framför allt ifrån Kultur- och aktivitetscentrets placering då det är dessa förutsättningar som går att utläsa av plankartan. Till viss del har också utformningen av byggnaden analyserats utifrån det bildmaterial som funnits i tävlingsförslaget för Kultur- och aktivitetscentret i Valsta.

SAMMANHÅLLEN STAD

I avsnittet *Sammanhållen stad* beskrivs planförslagets konsekvenser för barns rörelsemönster i stadsdelen och mellan stadsdelar. Avsnittet berör också hur planförslaget bryter eller förstärker fysiska och mentala barriärer i kommunen och hur den byggda miljön kan bidra till jämlikhet och mångfald.

Stad

Planförslaget för Kultur- och aktivitetscentret i Valsta kan bidra till en större rörlighet mellan olika stadsdelar i kommunen då boende och verksamma i omkringliggande stadsdelar i Sigtuna besöker Kultur- och aktivitetscentret. På så sätt bidrar planförslaget till att motverka segregationen i kommunen vilket i sin tur kan bidra till bättre livsvillkor och förutsättningar för ökad social rörlighet bland barn. Forskning visar att en minskad segregation har en positiv inverkan på alla barn i samhället (Boverket 2023).

Kultur- och aktivitetscentrets placering i Valsta i fråga om parkeringsplatser och närhet till kollektivtrafik möjliggör också för fler barn i kommunen att ta sig till- och nyttja byggnadens verksamheter och mötesplatser vilket i sin tur ger förutsättningar för att skapa en mötesplats för barn från olika samhällsgrupper.

Stadsdel

Byggnadens placering i Valsta är positiv utifrån att det är den mest centrala platsen i Valsta och därför ger det stora effekter för trygghet och rörelsemönster i området att Kultur- och aktivitetscentret ligger just vid Valsta centrum.

Centrala Valsta är också i behov av trygghetsskapande åtgärder vilket planförslaget i viss mån kan innebära. Samtidigt är det inte säkert att byggnaden är placerad i den mest centrala mötesplatsen för *barn* i Valsta då barn enligt nulägesanalysen främst rör sig längs med det gröna parkstråket Valstastråket. Dock kan gångväg och cykelbanor längs med Valstavägen fungera som ett alternativt stråk för barn som knyter ihop Valsta och Märsta och byggnadens placering stärker detta stråk.

Närmiljö

Planförslaget stärker den funktionsblandade miljö som redan idag utgör centrala Valsta med bostadshus och både kommersiella och kommunala verksamheter. En mångfald av funktioner genererar fler ärenden på platsen och därmed fler människor som besöker platsen under större delar av dygnet vilket bidrar till trygghet.

Den nya Kultur- och aktivitetsbyggnadens placering stärker ett tvärgående stråk (i förhållande till Valstastråket och Valstavägen) från busshållplatsen, över torget, genom centrum och över Kyrkorget för att ansluta mot Valstastråket. Centrumbyggnaden utgör i dagsläget något av en barriär då entrén i norr stängs av efter kl. 18.00. Detta resulterar i att det rörelsemönster som planförslaget gynnar stängs av under delar av dygnet. Detta regleras inte i aktuell detaljplan, men ett medskick är att i dialog med fastighetsägaren jobba för att stärka inomhusstråket genom centrum som varit en del av ursprungstanken med centrum och som byggnadens placering nu bygger vidare på.

Samtidigt bör mötet mellan Valstastråket och detta centrala tvärgående stråket utredas för att få till trygga och naturliga gångstråk i området. För att fånga upp rörelsestråket öster om byggnaden bör trygghetsåtgärder genomföras så att barn som kommer från Valstastråket längsmed Bragegatan tryggt kan röra sig till Kultur- och aktivitetscentret.

De många utmaningar som finns i centrala Valsta idag när det kommer till trygga rörelsestråk kvarstår på många platser i planförslaget, exempelvis både öster och väster om centrumbyggnaden vilket ställer frågor om rörelsen till Kultur- och aktivitetscentret under de timmar då centrum håller stängt.

Byggnad och plats

Byggnadens entréer som är vända mot torget och mot parkeringen skapar två aktiva sidor vilket stärker rörelsestråk på båda sidor om byggnaden. Entréplatsen mot torget stärker stråket från busshållplatsen och gör att byggnaden vänder sig mot det offentliga. Att byggnaden har en trafikseparerad entré som riktar sig mot ett stråk förbundet med kollektivtrafik är positivt ur ett barnperspektiv. Entrén mot parkeringen gör att byggnaden också vänder sig till barn som kan tänkas få skjuts vilket skulle kunna tänkas bidra till att Kultur- och aktivitetscentret blir en mötesplats för barn från olika delar av Märsta och Sigtuna.

Byggnadens höjd, med två våningsplan gör att Kultur- och aktivitetscentret både förhåller sig till skalan på platsen där centrumbyggnaden har ett plan och omgivande bostadshus har tre eller fler våningar. Fasadelement och fönstersättning förstärker samtidigt upplevelsen av offentlighet och centrummiljö vilket innebär en tydlighet i stadsmiljön som är viktigt för barn- och ungas orientering i området.

Beroende av byggnadens programmering och planlösning kan byggnadernas entréer möjligen skapa ett öst-västligt stråk genom byggnaden (i likhet med stråket genom centrum) vilket skulle kunna bidra till ett trafikseparerat stråk inomhus. Detta skulle gynna barns rörelsemönster då det erbjuder ett ytterligare valbart stråk ifall rörelsen längsmed Kultur- och aktivitetscentrets södra och norra sida upplevs trång och otrygg.

SAMSPEL, LEK OCH LÄRANDE

Avsnittet *Samspel, lek och lärande* berör barns mötesplatser och möjligheter för barn och unga att mötas. Platserna för lek, lärande och samspel utvärderas utifrån hur de kan skapa trygga, jämställda och jämlika förutsättningar för barns utveckling.

Noterbart i detta fall är att planen och byggnation av Kultur- och aktivitetscenter i Valsta skapar goda *förutsättningar* för en mötesplats fylld av kultur och samspel, lek och lärande. Men en plan eller en byggnad kan inte ensamt göra det jobbet. Om det nya KAC blir en succé eller ej är i högsta grad beroende på verksamheterna och dess innehåll liksom de ekonomiska förutsättningarna för hyresgäster och i slutändan privatpersoner i området. Konsekvenserna är därför svåra att förutsäga i nuläget. Nedan varvas därför konsekvenser med medskick/rekommendationer i syfte att visa på vad som också krävs för att målet om en samlade mötesplats ska uppfyllas.

Stad

Möten över segregationsgränserna i Sigtuna stöttas av att byggnaden ligger placerad i ett sammanhang av både buss- och bilförbindelser. Ett tilltalande kultur- och aktivitetscenter kan bidra till att skapa en mötesplats för barn från hela Sigtuna, framför allt från kringliggande stadsdelar så som Märsta, Tingvalla och Steninge.

Stadsdel

På stadsdelsnivå innebär planförslaget positiva effekter för hela området där en ytterligare mötesplats kan innebära att fler barn rör sig i området. Fler barn som rör sig utomhus i Valsta innebär i sin tur att sannolikheten ökar för att fler barn möts.

Planförslaget kan sägas tillföra en mötesplats för barn men detta är under förutsättning att hänsyn tas till befintliga mötesplatser för barn i Valsta så att summan och mångfalden av mötesplatser i Valsta ökar och att fler barn får en plats att gå till i området. Samtidigt kan det vara en utmaning att skapa förutsättningar för kultur- och föreningsliv och samtidigt inte konkurrera med befintliga verksamheter och initiativ.

Beroende på Kultur- och aktivitetscentrets form och innehåll kan planförslaget tillföra mer eller mindre jämlika och jämställda mötesplatser för barn i Valsta. Genom att också rikta sig till vuxna kan Kultur- och aktivitetscentret skapa en trygg plats även för barn och bli en möjlighet för barn att komma in i byggnaden i sällskap av föräldrar. Då föreningstillhörigheten är låg bland barn i området kan Kultur- och aktivitetscentret komplettera deltagardrivna mötesplatser med en plats för drop-in-aktiviteter. Att särskilt fokusera programverksamhet och platser för flickor och kvinnor i Valsta skulle innebära att Kultur- och aktivitetscentret bidrog till kompensatoriska åtgärder för att ytterligare skapa känslan av ägandeskap och möjliggöra andra typer av aktiviteter. Ett exempel på en sådan verksamhet skulle kunna vara ett tillagningskök som är tillgängligt att låna/ hyra billigt för föreningar och privatpersoner.

En annan aspekt som berör innehållet i kultur- och aktivitetscentret är att förslaget kan möjliggöra en mötesplats för fler grupper av barn i Valsta, både vad gäller kön, ålder och identitet. Samtidigt finns utmaningar med att samla alla grupper och verksamheter på en och samma plats.

Närmiljö

En utmaning med planförslaget är om en plats som tidigare tillhört barn (lekplats och isbana) nu tas över av andra grupper. Centrummiljöer är generellt sett attraktiva mötesplatser och uppehållsplatser för alla åldersgrupper. Ett torg/centrum kan därför tas "i anspråk" av en viss grupp om platsen inte är stor nog. Samtidigt kan det vara positivt med en klustring av funktioner och grupper.

Programmeringen och utformningen av torget blir viktig för att förstå hur Kultur- och aktivitetscentret kan samspela med andra verksamheter på platsen för att möjliggöra möten mellan barn som både deltar i Kultur- och aktivitetscentrets verksamheter och de barn som inte gör detta. Den centrala placeringen gör att många barn passerar byggnaden i vardagen vilket innebär en stor potential för användning och möten av och mellan barn.

Spontanaktiviteter som idag sker på torget bör fortsätta i befintlig eller ny form och här kan Kultur- och aktivitetscentrets läge invid lekplatsen på torget bli en viktig länk för att få barn att våga delta i arrangerad verksamhet. Lekplatsen stärks också i planförslaget och hamnar i ett fint samspel med byggnad och torg.

Byggnad och plats

Planförslaget har potential där Kultur- och aktivitetscentret kan bidra till att bli en samlingsplats för barn och barns närstående att söka information och möta sitt lokalsamhälle. Byggnaden kan inte lösa alla Valstas utmaningar men har potential att bli en instegsport till vidare engagemang och deltagande i lokalsamhället för både vuxna och barn vilket också gynnar barns utveckling. Att byggnaden är attraktiv både till innehåll och utformning gör att besökare lockas att gå in och många problem kan därmed lösas i kontakt med grannskap och kommunala verksamheter.

Samtidigt är det viktigt att förstå hur utformning av- och programmering i byggnaden kan skapa ett hus som riktar sig till barn men samtidigt inte *bara* riktar sig till barn, då barn kan gynnas av att också vuxna vistas naturligt i byggnaden. På samma sätt är det viktigt att det finns en flexibilitet i huset, både för att huset på sikt ska kunna anpassa sig till förändringar i lokalsamhället och en flexibilitet över dagen så att olika typer av aktiviteter kan ta plats i huset.

Isbanan är i tävlingsförslaget betydligt mindre än idag och då vintern redan innebär färre trygga mötesplatser utomhus kvällstid innebär därmed planförslaget en försämring av barns mötesplatser. Under byggtiden är det gynnsamt om isbanan får vara kvar och det är positivt att isbanan inte tas bort när byggnaden står klar.

Att placera Kultur- och aktivitetscentret kring ett centralt stråk som redan idag innehåller flera verksamhetslokaler gör att synergieffekter kan uppstå där byggnaden kan samspela med både lekplats och centrumbyggnad och där detaljer i utformningen av byggnaden kan erbjuda trygg uppsikt av torg och lekplats. Dock finns risker där uppsikten möjligen kan komma till uttryck som mer begränsande övervakning av vissa barn.

Genom en utformning där byggnaden vänder sig utåt mot torget och blir ett skyltfönster för föreningsaktiviteter och kultur i närområdet kan byggnaden bidra med att också stärka andra mötesplatser i området.

VARDAGSLIV

Avsnittet *Vardagsliv* handlar om barns rörelsefrihet kopplat till fordonstrafik, trygghetsaspekter samt möjligheter att gå, cykla och åka kollektivt i området. Barns vardagsliv handlar också om skolmiljöer och närhet till service och lekplatser.

Stad

Valsta som är i stort behov av en mötesplats. Samtidigt finns det risker med att placera den nya mötesplatsen i Valsta då platsen riskerar att bli ett tillhåll i kommunen. Dock kommer planförslaget ändå innebära en åtgärd som ökar tryggheten i centrala Valsta.

Stadsdel

Det finns en risk att andra platser i Valsta som har en större otrygghetsproblematik än centrala Valsta i och med planförslaget blir ännu mer baksidor och periferi nu när ännu större tyngdpunkt läggs på torget. Det är viktigt att kommunen fortsätter arbetet med att stärka andra delar av Valsta parallellt med planförslaget för att motverka detta. Samtidigt gör byggnadens placering i närheten av mataffär och busshållplats att Kultur- och aktivitetscentret kan bli en mötesplats som barnen passerar i vardagen tillsammans med föräldrar eller själva när de utträttar ärenden. På så sätt underlättar planförslaget för fler att ta del av dess verksamhet och det blir en låg tröskel för att gå in i Kultur- och aktivitetscentret.

Om Kultur- och aktivitetscentret kommer att innehålla aktiviteter som är gratis att delta i för barn och unga i Valsta är detta mycket positivt då många familjer inte har råd med fritidsaktiviteter.

Platsen i och omkring Kultur- och aktivitetscentret har potential att bli en viktig utflyktsplats för skolor och förskolor i området. Om innehållet i byggnaden utgörs av bibliotek kommer också skolor att naturligt besöka Kultur- och aktivitetscentret och därmed underlättas undervisningen.

Det är positivt för alla stadsdelens barn att lekplatsen blir kvar på platsen då lekplatsen är uppskattad och det råder brist på lekplatser i Valsta. Planförslaget innebär också att lekplatsen kommer upprustas och kompletteras.

En allmän reflektion kopplat till trygghet handlar om att vara medveten om att de utmaningar som finns med stökiga ungdomar/droghandel inte nödvändigtvis upphör för att man skapar en ny byggnad. Frågor att ställa sig är; Vart tar de vägen? Vågar föräldrar från andra stadsdelar lämna av sina barn här med tanke på skjutningar i området? Finns en jämförelse att göra med de problem som lyfts i media med stökiga ungdomsgång på bibliotek. Det är viktigt att Kultur- och aktivitetscentret blir en trygg och säker plats där föräldrar vågar lämna sina barn.

Närmiljö

Vardagslivet för familjer som besöker olika verksamheter omkring centrala Valsta kommer att underlättas i och med att planförslaget ökar tryggheten i lekparken, på torget och kring den södra entrén in till Valsta centrum. Placeringen i ett kommunikationsstråk mellan mataffär och kollektivtrafik gör att det blir enkelt att besöka Kultur- och aktivitetscentret då det är på vägen till och från olika funktioner.

Kultur- och aktivitetscentret och Valsta lekplats kommer i och med planförslaget att samverka så att lekplatsen skapar en tryggare entré till Kultur- och aktivitetscentret och Kultur- och aktivitetscentrets entré skapar en tryggare lekplats.

Förskolorna som idag använder lekparken i sin dagliga verksamhet kommer kunna fortsätta göra detta. Samtidigt löses inte utmaningar med de barriärer som inramningen av parkeringsplatser utgör söder och öster om Kultur- och aktivitetscentret.

Byggnad och plats

Planförslaget innebär en ökad aktivering av torget och lekparken vilket är positivt ur trygghetssynpunkt. Genom att miljön omkring Kultur- och aktivitetscentret tillförs en närvaro i och med verksamhet och besökare till byggnaden så kan dessa platser bli tryggare då det blir fler vuxna ögon på platsen.

Däremot är det möjligt att planförslaget skapar nya otrygga platser så som det nordöstra hörnet av byggnaden vid matbutikens inlastningszon. Den passage utan entré som bildas mellan centrumbyggnaden och Kultur- och aktivitetscentret gör att detta gångstråk riskerar att få dålig uppsikt beroende av vilka verksamheter som ligger i bostadshusets bottenvåning.

IDENTITET

Avsnittet *Identitet* handlar om platsens karaktär, om invånarnas identitet kopplad till platsen och om hur platsen och människorna som befolkar denna hänger ihop. Här beskrivs planförslagets möjlighet att låta barn och unga känna ett ägandeskap och vara med och skapa platsen. Identitet handlar också om upplevelsen av förankring och förståelse för platsens kulturhistoria.

Stad

Planförslaget för det nya Kultur- och aktivitetscentret har stor potential att bli ett positivt tillskott som stärker hela kommunen genom den symbolverkan som ett stort offentligt arkitektrit hus placerat i Valsta ger.

Stadsdel

Planförslaget har potential att innebära en ökad stolthet och en positiv association till Valsta för Valstas invånare. Liksom för kommunen innebär byggnaden också ett symbolvärde för boende i Valsta där planförslaget innebär byggandet av något som utstrålar en satsning, något ambitiöst med en verkshöjd och något som för barn och unga i Valsta kan uppskatta som något extra fint.

Om Kultur- och aktivitetscentret ska bidra till att stärka barn i områdets platskänsla och i förlängningen självkänsla är det viktigt att verksamheten riktar sig mot olika typer av identiteter som finns representerade inom området. Att bara rikta in sig på pyssel eller bara på rap-musik kan göra att Kultur- och aktivitetsbyggnaden stärker en identitet som redan finns på platsen men riskerar att samtidigt stänga ute andra kreativa uttryck eller grupper av barn.

Kultur- och aktivitetscentret har en stor potential att bli ett hus som barn och unga känner ägandeskap i och en upplevelse av medskapande. Att barn och unga upplever att det är deras hus

kan ha en stark positiv inverkan på hela området men är beroende av vilken typ av verksamhet som finns i byggnaden och hur den bedrivs.

Närmiljö

Planförslaget innebär att torget får en bättre inramning, blir tydligare och att platsen framför centrumbyggnaden och Kultur- och aktivitetscentret bildar en rumslighet. På så sätt stärks platsens identitet, eller så uppfattas torget som en ny plats.

Att lekplatsen bevaras i planförslaget innebär att barns närvaro på platsen idag uppmärksammas och erkänns samt kan utgöra ett positivt symbolvärde med "barnen i centrum".

Samtidigt blir torgytan mindre och då torgytan kommer att avgränsas av lekparken och entréplatsen till Kultur- och aktivitetscentret och samtidigt utgörs av ett rörelsestråk från busshållplatsen in i centrum finns en risk att torgytan inte längre kommer att uppfattas som ett torg. En mindre yta torg får flera konsekvenser för barn som kan handla om att flera grupper inte kan befinna sig samtidigt på en mindre yta, att den upplevs som "ockuperad". De spontana aktiviteter som anordnats för barn på torget tidigare under sommar och lovdagar riskerar att plötsligt inte få plats, eller så tas hela ytan i anspråk av en aktivitet vilket kanske stänger ute andra grupper av barn och unga från platsen.

Byggnad och plats

Byggnaden i tävlingsförslaget signalerar lekfullhet och offentlighet genom att innehållet syns utåt i de breda fönsterpartierna. Samtidigt hänger detta ihop med att byggnaden också har ett tydligt offentligt innehåll att visa upp. Byggnadens utformning och framför allt dess innehåll kan signalera öppenhet, medskapande och stolthet över platsen men beroende av just innehåll och utformning kan byggnaden i stället signalera något främmande, överlägset, stängt och exkluderande.

Då verksamheten inuti Kultur- och aktivitetscentret på bottenplan är det som syns ut mot omgivningen och förbipasserande finns stor möjlighet för Valstas invånare att bidra till husets uttryck och därmed göra Kultur- och aktivitetscentret till sitt.

HÄLSA OCH SÄKERHET

I avsnittet *Hälsa och säkerhet* berörs barns utsatthet för buller och luftföroreningar samt biltrafik. Planförslagets konsekvenser utvärderas också utifrån barns tillgång till varierade och stimulerande utemiljöer då detta bidrar till barns fysiska, psykiska och sociala hälsa.

Stad

Det finns stora utmaningar när det kommer till barns hälsa i Sigtuna men dessa ligger utanför planförslagets konsekvenser. Att Kultur- och aktivitetscentret inte ligger i anslutning till ett tydligt och idag använt trafikseparerat rörelsestråk för barn och unga (Valstastråket) gör att barn som vill röra sig från andra stadsdelar med cykel eller gång i närheten av byggnaden behöver korsa trafikerade vägar.

Stadsdel

Att Kultur- och aktivitetscentret inte ligger i anslutning till barns primära gångstråk inom stadsdelsområdet Valsta skulle kunna medföra att barn tvingas korsa trafikerade vägar eller hellre blir skjutsade av föräldrar vilket hämmar barns rörelserikedom. Ett kultur- och aktivitetscenter kan också beroende på innehåll mer eller mindre främja barns rörelserikedom men detta går inte att utläsa av planförslaget. Behovet av cykelparkering är i nuläget inte helt utrett men generellt kan cykelparkering underlätta cykling som transportmedel vilket kan sägas främja barn- och ungas fysiska aktivitet även om nulägesanalysen visade att en majoritet av barnen i Valsta inte cyklar.

Närmiljö

Planförslaget kan tänkas påverka trafiksäkerheten på platsen i och med att det blir ökad inlastning. Det kan även vara ett problem att biltrafiken väntas öka och det blir mer inlastning till torget om barn förväntas använda torget som lekplats.

Hur planförslaget påverkar solinstrålning bör utredas för att säkerställa att ny byggnad inte skuggar torg och lekplats. Med tanke på ett framtida varmare klimat är det positivt om så många träd som möjligt blir kvar på platsen och att nya tillförs då lövverk tillför skugga på sommaren men släpper igenom solljus under vinterhalvåret. Lövverk har också en kylande effekt och bidrar till ett bättre mikroklimat på platsen samt renar luften.

Byggnad och plats

Planförslaget innebär en ökad biltrafik till centrum men då dessa förväntas parkera inom befintliga parkeringsplatser bör planförslaget inte få så stora konsekvenser för trafiksituationen på platsen. Samtidigt innebär byggandet av Kultur- och aktivitetscentret inte att biltrafiken minskas eller att barns säkerhet ökar på något avsevärt sätt. Detta innebär också att utsattheten för buller och luftföroreningar inte förväntas minska på platsen i och med planförslaget.

Dessa konsekvenser har att göra med när byggnaden väl är färdigbyggd. Genomförandetiden innebär i sig en förändrad trafikmiljö på platsen med konsekvenser som fler fordon och byggdamm.

Karta över centrala Valsta och stråk för oskyddade trafikanter, från parkeringsutredningen (Lektus 2023).

SLUTSATSER

Under rubriken *Slutsatser* sammanfattas de förväntade konsekvenserna för barn och unga som planförslaget ger upphov till. Då planförslaget visar byggnadens placering och översiktliga användning är det dessa aspekter som har tagits upp i konsekvensbeskrivningen och sammanfattas under slutsatser.

De slutliga konsekvenserna för barn och unga av Kultur- och aktivitetscentret kommer till stor del att bero av de verksamheter och förutsättningarna för verksamheterna som huserar i byggnaden. Detta så kallade "innehåll" är inget som regleras i detaljplanen och kan även variera över tid. I viss mån blir det oundvikligen byggnadens potential eller förväntningar på vad den ska leverera som utgör grund för bedömning.

Sammanfattningsvis innebär planförslaget flera positiva konsekvenser för barn och unga i Valsta i avseende på framför allt en sammanhållen stad, barns lek, lärande och samspel, barns vardagsliv och platsidentiteten i Valsta. Samtidigt finns stora risker när stora satsningar genomförs där barns behov både kan nedprioriteras, misstolkas eller direkt motverkas. Planförslagets konsekvenser listas här nedan under respektive rubrik.

Sammanhållen stad

Planförslagets styrkor är att:

- bidra till en större rörlighet av barn från olika stadsdelar i kommunen
- stärka viktigt tvärgående stråk i området
- dess placering stöttar användandet av kollektivtrafik
- stärka funktionsblandningen i centrum
- skapa en trafikseparerad entré

Planförslagets fortsatta utmaningar är att:

- planförslaget inte kopplar till Valstastråket som ska utvecklas. Ett medskick är att arbeta vidare med att få stråken att mötas.

Samspel, lek och lärande

Planförslagets styrkor är att:

- skapa en mötesplats för barn och unga i kommunen
- tillföra en ytterligare mötesplats för barn i stadsdelen
- komplettera befintligt utbud av mötesplatser
- skapa en växelverkan mellan lekplats och Kultur- och aktivitetscenter
- isbanan behålls

Planförslagets fortsatta utmaningar är att:

- risken finns att isbanans storlek minskas, i nuläget går det inte att uttala sig om detta

Ett osäkerhetsmoment är vad som händer med andra platser, stråk och verksamheter i Valsta när många aktiviteter ska samlas i KAC. Ur ett barnrättsperspektiv är det optimala att KAC blir en

inkörspport eller ett skyltfönster som kompletterar övriga verksamheter och platser. Ett medskick till kommunen är att ha en tydlig strategi för den ekonomiska modellen för hyresgäster/ verksamheter. Det kan många gånger finnas ekonomiska utmaningar för föreningar och kulturverksamheter att klara marknadshyror i nyproducerade lokaler.

Vardagsliv

Planförslagets styrkor är att:

- öka tryggheten i centrala Valsta
- byggnaden passeras av barn i vardagen, större möjligheter för deltagande
- lekplatsen är kvar, används av förskolor
- skapa en tryggare lekplats – fin koppling mellan lekplats och KAC

Planförslagets fortsatta utmaningar är att:

- eventuellt skapa otrygga platser i anslutning till byggnaden, exempelvis passagen mellan byggnad och punkthus norr om byggnaden. Ett medskick är därför att arbeta med belysning, planlösning och verksamhet ut mot passage, säkerställa bredd samt alternativa stråk.

Identitet

Planförslagets styrkor är att:

- stärka Sigtuna kommun
- stärka platsidentiteten i Valsta
- torget får en tydligare inramning, ny identitet
innehållet i Kultur- och aktivitetscentret kan synas utåt och därmed stärka barns identifikation med platsen

Planförslagets fortsatta utmaningar är att:

- torgytan riskerar att bli för liten, i bemärkelsen upplevelsen av "torg" försvinner

Hälsa och säkerhet

Planförslagets styrkor är att:

- skapa fler cykelparkeringsplatser
- träd bevaras och tillförs
- utövande av kultur är välgörande för barns och vuxnas hälsa

Planförslagets fortsatta utmaningar är att:

- barn behöver korsa väg för att ta sig gående eller med cykel till Kultur- och aktivitetscentret

REFERENSER

Boverket (2007). *Bostadsnära natur – inspiration och vägledning*

https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2007/bostadsnara_natur.pdf

Hämtad 2023-04-27.

Boverket (2023). *Vad får boendesegregationen för konsekvenser?*

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/boendesegregation/konsekvenser/>

Hämtad 2023-04-27.

Lektus (2023). *Parkeringsutredning Valsta centrum, Sigtuna kommun*

Leifman, H. (2022). *Segregationens omfattning och utveckling i Sigtuna*. Merkantik AB

Ipsos (2020). *Utmaningar och behov bland föräldrar i socioekonomiskt utsatta områden*

Regeringskansliet (2023). *Jämställdhet*

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/>

Hämtad 2023-04-27.

Sigtuna kommun (2021). *På väg mot ett hållbart Sigtuna - Hållbarhetsredovisning 2021*,

<https://www.sigtuna.se/download/18.fcbec3517f4485b9922a949/Documents/Ref97620848>

Hämtad 2023-04-27.

Sigtuna kommun (2020). *Valsta 2030 – förslag till utvecklingsinriktning för Valsta*.

<https://www.sigtuna.se/download/18.7acac78a1715d86601817b51/1586939574577/Utvecklingsf%C3%B6rslag.pdf>

Hämtad 2023-04-27.

Sigtuna kommun (2019). *Lekplatsplan Sigtuna kommun*

<https://www.sigtuna.se/download/18.56efab170c024a4aaa455/1584006327725/Lekplatsplan.pdf>

Hämtad 2023-04-27.

Statisticon (2019) *Den sociala kompassen 2019 Sigtuna kommun*.

<https://www.sigtuna.se/download/18.c096324176f8f60cc9148d7/1610633204799/Social%20komp%202019%20Sigtuna%20kommun.pdf>

Hämtad 2023-04-27.

White Arkitekter (2020). *Rapport från dialog om Vattentornsparken*